

Sygn. akt IV KK 550/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Pietruszyński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Rafał Małarski

SSN Andrzej Tomczyk

w sprawie **E. Z.**

wobec której warunkowo umorzono postępowanie o czyn z art. 207 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w dniu 26 stycznia 2022 r. w Izbie Karnej

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

kasacji Prokuratora Generalnego wniesionej na niekorzyść oskarżonej od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Jarosławiu z dnia 19 października 2020 r., sygn. akt II K 719/20,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę E. Z. do
ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Jarosławiu**

UZASADNIENIE

Prokurator Rejonowy w Jarosławiu oskarżył E. Z. o to, że w okresie od 1 stycznia 2018 r. do 8 czerwca 2020 r. w miejscowości Piwoda woj. podkarpackiego, w miejscu zamieszkania, znęcała się psychicznie nad swoimi małoletnimi dziećmi

E. – lat 5 i A. – lat 3, przez stosowanie wobec nich wyzwisk, krzyków, poniżania słownego i używania wobec nich słów wulgarnych, tj. o czyn z art. 207§1 k.k.

Po przesłaniu aktu oskarżenia do Sądu Rejonowego w Jarosławiu, tenże na rozprawie w dniu 19 października 2020 r., przed rozpoczęciem przewodu sądowego, uwzględniając wniosek obrońcy oskarżonej, przy braku sprzeciwu oskarżyciela publicznego i pełnomocnika małoletnich pokrzywdzonych, skierował sprawę na posiedzenie w przedmiocie warunkowego umorzenia postępowania karnego wobec oskarżonej. Procedując w tym trybie, Sąd Rejonowy w Jarosławiu w dniu 19 października 2020 r. wydał wyrok, którym warunkowo umorzył – na podstawie art. 66 § 1 i 2 k.k. i art. 67 § 1 i 2 k.k. – postępowanie karne wobec oskarżonej o przestępstwo z art. 207 § 1 k.k. na 2 letni okres próby, oddając ją w tym czasie pod dozór kuratora sądowego oraz orzekł o kosztach procesu.

Wyrok ten uprawomocnił się bez postępowania odwoławczego.

Od tego wyroku kasację na niekorzyść oskarżonej wniósł Prokurator Generalny zarzucając rażące i mające wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego i materialnego, a to art. 341 § 2 k.p.k. w zw. z art. 66 § 1 k.k., polegające na niezasadnym warunkowym umorzeniu postępowania karnego wobec E. Z. na posiedzeniu wobec błędnego przyjęcia, że okoliczności popełnionego czynu nie budzą wątpliwości, co skutkowało przypisaniem jej przestępstwa z art. 207 § 1 k.k., w sytuacji gdy: 1) z materiału dowodowego wynika, że zachowanie oskarżonej mogło wyczerpywać znamiona czynu określonego w art. 207 § 1 a k.k., mającego postać psychicznego znęcania się nad małoletnimi dziećmi – nieporadnymi z uwagi na ich wiek (5 i 3 lata), co w żaden sposób nie zostało rozważone, 2) zaniechano wyjaśnienia stanu poczytalności oskarżonej *tempore criminis*, konsekwencją czego powinno być skierowanie sprawy na rozprawę.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Jarosławiu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasację Prokuratora Generalnego należało uznać za oczywiście zasadną, co umożliwiło jej rozpoznanie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Zgodnie z treścią art. 66 § 1 k.k. sąd może warunkowo umorzyć postępowanie karne, jeżeli wina i społeczna szkodliwość czynu nie są znaczne,

okoliczności jego popełnienia nie budzą wątpliwości, co oznacza, że istnieją wystarczające podstawy, aby oskarżonemu przypisać popełnienie zarzucanego czynu, a postawa sprawcy niekaranego za przestępstwo umyślne, jego właściwości i warunki osobiste oraz dotychczasowy sposób życia uzasadniają przypuszczenie, iż pomimo umorzenia postępowania będzie przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni przestępstwa.

Skierowanie sprawy na posiedzenie w trybie art. 339 § 1 pkt 2 k.p.k. musi być poprzedzone sądową, merytoryczną kontrolą aktu oskarżenia i stwierdzeniem istnienia wszystkich przesłanek z art. 66 § 1 k.k. W przypadku gdy fakt popełnienia przestępstwa jest niewątpliwy, natomiast okoliczności, w których do niego doszło, a które są istotne z punktu widzenia odpowiedzialności karnej, budzą jakiegokolwiek wątpliwości, nie ma podstaw do stosowania art. 66 § 1 k.k. (por. wyroki SN: z dnia 24 lutego 2004, V KK 435/04, z dnia 20 października 2011 r., III KK 159/11).

Rozpatrując przedmiotową sprawę w płaszczyźnie poczynionych na wstępie rozważań prawnych, stwierdzić należało, że zebrany w niej materiał dowodowy nie dał jednoznacznych podstaw do uznania, iż zachowanie oskarżonej stanowiło jedynie czyn o znamionach wskazanych w akcie oskarżenia. Oskarżonej zarzucono w akcie oskarżenia znęcanie się psychiczne na małoletnimi dziećmi w typie podstawowym określonym w art. 207 § 1 k.k. Jednakże zarówno prokurator, jak i Sąd nie dostrzegli, że zarzucone oskarżonej zachowanie skierowane było wobec 5 – letniego chłopca i 3-letniej dziewczynki, którzy z racji wieku i związanej z tym nieporadności wymagali wyjątkowej opieki i troski. E. Z., jak wynika z dowodów osobowych – zeznań sąsiadów i zarejestrowanych przez niektórych z nich nagrań zachowania oskarżonej, przebywając w domu z dziećmi, wielokrotnie wywoływała awantury, w czasie których głośno krzyczała na swoje dzieci, notorycznie i podniesionym głosem wyzywała je i poniżała słowami wulgarnymi, a także groziła im pozbawieniem życia. Zachowania te były na tyle intensywne i budzące niepokój, że sąsiedzi podejmowali próby uspokojenia oskarżonej z obawy o bezpieczeństwo dzieci, a w końcu po niepowodzeniach swoich działań zawiadomili organy ścigania o zachowaniach oskarżonej.

W świetle tak ustalonych okoliczności obrazujących sposób zachowania oskarżonej wobec małoletnich dzieci, koniecznym - jak się wydaje - było

rozważenie możliwości zakwalifikowania jej działania jako czynu wyczerpującego dyspozycję art. 207 § 1 a k.k. - kryminalizującego zachowanie w postaci znęcania się fizycznego i psychicznego na osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny. Osobą nieporadną jest osoba, która ze względu na swoje właściwości fizyczne (np. podeszły wiek, kalectwo, obłożną chorobę) lub psychiczne (np. upośledzenie umysłowe) nie ma możliwości samodzielnego decydowania o swoim losie ani zmiany swego położenia (zob. uchwała SN z 9 czerwca 1976 r., VI KZP 13/75, OSNKW 1976/7-8, poz. 86). Na gruncie art. 207 § 1 a k.k. za osobę nieporadną należy uznać osobę w bardzo młodym wieku (kilkuletnie lub młodsze dziecko), które z racji swojego niedojrzałego wieku, rozwoju psychicznego i fizycznego nie są w stanie samodzielnie egzystować i wymagają wyjątkowej, szczególnej czułości, troski, szacunku i dbałości ze strony opiekunów prawnych (art. 87 i 95 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy; a także wyrok SA w Katowicach z 25 października 2019 r., II AKz 455/19; M. Mozgawa (red), [w:] Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, LEX/el. 2021 – teza 9 do art. 207 k.k.).

W tej sytuacji uznanie przez Sąd Rejonowy, że zachowanie oskarżonej wyczerpuje znamiona znęcania w typie podstawowym, bez rozważenia w toku postępowania jurysdykcyjnego, czy tak scharakteryzowane zachowanie oskarżonej wobec jej małoletnich dzieci, nie stanowi jednak kwalifikowanej formy tego czynu ze względu na nieporadność pokrzywdzonych, było co najmniej przedwczesne. Dopiero jednoznaczne wyjaśnienie okoliczności zachowania oskarżonej, przez szczegółowe przesłuchanie świadków, odniesienie się do ustaleń poczynionych w toku postępowania rodzinnego, pozwoliłoby na całościową prawną ocenę zachowania oskarżonej wobec jej dzieci.

Sąd Rejonowy dopuścił się również kolejnego uchybienia procesowego nie wyjaśniając okoliczności dotyczących stanu zdrowia psychicznego oskarżonej. Ze zgromadzonych dowodów wynika, że oskarżona podjęła leczenie psychiatryczne, które przerwała, a powodem, dla którego zdecydowała się na terapię, było - jak wynika z zeznań jej męża – niewłaściwe zachowanie wobec dzieci. Oskarżona w swoich relacjach zaprzeczyła, aby leczyła się psychiatrycznie. Wskazane okoliczności, wobec ustalonych faktów długotrwałego i powtarzającego się

zachowania oskarżonej wobec jej dzieci, o dużej intensywności, wzbudzającej zaniepokojenie sąsiadów oraz instytucji opieki społecznej i sądu rodzinnego, powinny przekonać Sąd do podjęcia czynności procesowych zmierzających do wyjaśnienia mogących się zrodzić wątpliwości co do stanu zdrowia psychicznego oskarżonej w kontekście treści art. 31 k.k.

Wskazane błędy Sądu Rejonowego uzasadniają zasadność zarzutów podniesionych w kasacji, gdyż nie została spełniona przesłanka umożliwiająca warunkowe umorzenie postępowania w postaci niebudzących wątpliwości okoliczności popełnienia czynu. W tej sytuacji Sąd powinien procedować po myśli art. 341 § 2 k.p.k. i po uznaniu niedopuszczalności warunkowego umorzenia postępowania skierować sprawę na rozprawę (por. postanowienie SN z 27 listopada 2003 r., V KK 301/03).

Postępując wbrew tej normie, Sąd Rejonowy rażąco naruszył wskazane w kasacji przepisy prawa procesowego i materialnego, co mogło mieć istotny wpływ na treść wyroku zarówno w kierunku niekorzystnym jak i korzystnym dla oskarżonej. Z uwagi na potencjalne skutki wynikające z prawidłowo przeprowadzonego postępowania dla oskarżonej, zasadnie został wskazany kierunek kasacji. W tej sytuacji należało uchylić zaskarżony wyrok i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Jarosławiu do ponownego postępowania, w trakcie którego ten Sąd rozważy wszystkie okoliczności zaakcentowane przez Sąd Najwyższy w wyroku kasatoryjnym.

Z tych względów orzeczono jak w części dyspozytywnej wyroku.